

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ****ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF TAX LIABILITY:
PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE**

**Покацаєв П.С., д.ю.н.,
д. наук з держ. упр., професор,
проректор**
Класичний приватний університет
ORCID ID: 0000-0003-3806-2197

У статті здійснено комплексний аналіз податкової відповідальності як специфічного виду юридичної відповідальності, що має адміністративно-правову природу та застосовується у випадках порушення податкового законодавства. Визначено її роль у забезпеченні стабільності надходжень до державного бюджету, протидії ухиленню від оподаткування та зміцненні фінансової дисципліни платників податків. Досліджено нормативно-правову базу, що регулює податкову відповідальність в Україні, зокрема положення Податкового кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України, які містять норми щодо застосування податкових санкцій та відповідальності за податкові правопорушення.

Окреслено основні особливості податкової відповідальності, які відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності. Зокрема, наголошено на її публічно-правовому характері, чіткій регламентації законодавством та спрямованості на забезпечення своєчасного виконання податкових зобов'язань. Виявлено, що податкова відповідальність має комплексний характер, оскільки містить елементи адміністративного, фінансового та кримінального права. Аналіз існуючої практики правозастосування свідчить про наявність проблем у розмежуванні адміністративної та кримінальної відповідальності за податкові правопорушення, що зумовлено відсутністю чітких критеріїв визначення ступеня суспільної небезпеки таких діянь.

Дослідження систематизації податкових правопорушень дозволило визначити основні їхні групи: ухилення від сплати податків (приховування доходів, завищення витрат, використання фіктивних підприємств, незаконні операції з ПДВ), несвоєчасне подання податкової звітності (порушення термінів подання декларацій та інших обов'язкових документів) і порушення правил податкового обліку та реєстрації платників. Встановлено, що відсутність єдиного підходу до класифікації податкових правопорушень на законодавчому рівні спричиняє труднощі у правозастосовній практиці та підвищує ризики неоднозначного трактування відповідальності.

На основі проведеного аналізу сформульовано рекомендації щодо вдосконалення механізму податкової відповідальності в Україні. Запропоновано усунути суперечності між Податковим кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, розробити чіткі критерії розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за податкові правопорушення, а також запровадити диференційовану шкалу штрафів залежно від ступеня суспільної небезпеки та розміру завданих збитків. Обґрунтовано доцільність запровадження механізму зменшення штрафних санкцій у разі добровільного виправлення порушень, що сприятиме підвищенню рівня податкової дисципліни. Окрему увагу приділено цифровізації податкового контролю, використанню технологій Big Data та штучного інтелекту для аналізу податкової звітності, що дозволить підвищити ефективність податкових перевірок та знизити рівень зловживань у цій сфері.

Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення податкової політики, підвищення ефективності правозастосовної практики, а також розробки заходів щодо зміцнення податкової дисципліни в Україні.

Ключові слова: адміністративні санкції, адміністративно-правова відповідальність, податкова відповідальність, податкове законодавство, податкові правопорушення, податковий контроль, податкові правопорушення в Україні, податкові санкції, правозастосовна практика.

The article provides a comprehensive analysis of tax liability as a specific type of legal liability which has an administrative and legal nature and is applied in cases of violation of tax legislation. Its role in ensuring the stability of state budget revenues, counteracting tax evasion and strengthening the financial discipline of taxpayers is determined. The author examines the legal framework governing tax liability in Ukraine, in particular, the provisions of the Tax Code of Ukraine, the Code of Administrative Offences of Ukraine and the Criminal Code of Ukraine containing provisions on the application of tax sanctions and liability for tax offences.

The author outlines the main features of tax liability which distinguish it from other types of legal liability. In particular, the author emphasises its public law nature, clear regulation by law and focus on ensuring timely fulfilment of tax liabilities. It is found that tax liability is complex in nature, since it contains elements of administrative, financial and criminal law. An analysis of the existing law enforcement practice shows that there are problems in distinguishing between administrative and criminal liability for tax offences, due to the lack of clear criteria for determining the degree of public danger of such acts.

The study of the systematisation of tax offences has made it possible to identify their main groups: tax evasion (concealment of income, overstatement of expenses, use of fictitious enterprises, illegal VAT transactions), late submission of tax returns (violation of the deadlines for submission of tax returns and other mandatory documents) and violation of the rules of tax accounting and registration of payers. It is established that the absence of a unified approach to the classification of tax offences at the legislative level causes difficulties in law enforcement practice and increases the risks of ambiguous interpretation of liability.

Based on the analysis, the article formulates recommendations for improving the mechanism of tax liability in Ukraine. It is proposed to eliminate the contradictions between the Tax Code of Ukraine and the Code of Administrative Offences of Ukraine, to develop clear criteria for distinguishing between administrative and criminal liability for tax offences, and to introduce a differentiated scale of fines depending on the degree of public danger and the amount of damage caused. The author substantiates the expediency of introducing a mechanism for reducing penalties in case of voluntary correction of violations, which will help to increase the level of tax discipline. Particular attention is paid to the digitalisation of tax control, the use of Big Data and artificial intelligence technologies for analysing tax reporting, which will increase the efficiency of tax audits and reduce the level of abuse in this area.

The results obtained can be used to improve tax policy, increase the effectiveness of law enforcement practice, and develop measures to strengthen tax discipline in Ukraine.

Key words: administrative sanctions, administrative and legal liability, tax liability, tax legislation, tax offences, tax control, tax offences in Ukraine, tax sanctions, law enforcement practice.

Вступ (постановка проблеми). Однією з найважливіших функцій держави є забезпечення наповнення бюджету через ефективну систему оподаткування, що включає як механізми адміністрування, так і заходи відповідальності за порушення податкового законодавства. Адміністративно-правова податкова відповідальність відіграє ключову роль у цій системі, оскільки вона забезпечує дотримання встановлених норм і регулює відносини між платниками податків та податковими органами.

Разом із тим, в Україні існує низка проблем, пов'язаних із податковою відповідальністю. Це стосується як теоретичних аспектів (розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, визначення складу податкового правопорушення), так і практичних питань правозастосування (ефективність санкцій, запобігання ухиленню від сплати податків, механізми оскарження рішень податкових органів). У контексті інтеграції України до європейського правового простору, а також цифрової трансформації державного управління, постає необхідність удосконалення адміністративно-правових засад податкової відповідальності.

Таким чином, актуальним є комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів податкової відповідальності, виявлення недоліків чинного законодавства та вироблення рекомендацій щодо його вдосконалення.

Актуальність обраної теми. Проблема податкової відповідальності є надзвичайно актуальною в сучасних умовах, що зумовлено низкою важливих чинників. Перш за все, це фінансово-економічні виклики, які стоять перед Україною, особливо у воєнний та післявоєнний періоди. Зростання дефіциту державного бюджету вимагає посилення ефективності податкового контролю та підвищення рівня відповідальності за порушення податкового законодавства. Водночас проблема ухилення від сплати податків залишається серйозним викликом, оскільки значна частина економічної діяльності перебуває в тіньовому секторі, а використання офшорних схем призводить до значних втрат державних доходів.

Не менш важливим аспектом є законодавчі та правозастосовчі проблеми, які ускладнюють ефективне застосування механізмів податкової відповідальності. Відсутність єдиного підходу до класифікації податкових правопорушень і санкцій створює труднощі у їх правовому регулюванні. Крім того, суперечності між нормами Податкового кодексу України (ПКУ) та Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) призводять до правової невизначеності у питаннях притягнення до відповідальності. Додатково, судова практика з розгляду справ щодо оскарження податкових санкцій є неоднозначною, що ускладнює прогнозованість наслідків для платників податків.

Ще одним важливим фактором є європейський та міжнародний контекст, оскільки Україна перебуває на шляху інтеграції до Європейського Союзу. Це вимагає гармонізації податкового законодавства з європейськими директивами та адаптації механізмів податкової відповідальності до міжнародних стандартів. Зокрема, застосування принципів, розроблених Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD), та імплементація ініціативи BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) сприяють боротьбі з ухиленням від сплати податків і зловживанням податковими механізмами на міжнародному рівні.

Таким чином, необхідність удосконалення адміністративно-правових засад податкової відповідальності в Україні є нагальною, оскільки вона сприятиме зміцненню податкової дисципліни, підвищенню рівня довіри до податкових органів і забезпеченню економічної стабільності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика податкової відповідальності є предметом активного наукового дискурсу як в Україні, так і за кордоном.

У зв'язку з необхідністю вдосконалення механізмів контролю та відповідальності у сфері оподаткування, науковці аналізують законодавчі аспекти, правозастосовчу практику, міжнародний досвід та перспективи реформування податкової системи.

Вітчизняні науковці приділяють значну увагу питанням адміністративно-правової відповідальності у сфері податкових правопорушень, їх правовому регулюванню та ефективності механізмів притягнення до відповідальності. Кучеренко І. В. досліджує питання диференціації адміністративної та кримінальної відповідальності за податкові правопорушення, наголошуючи на необхідності чітких критеріїв розмежування цих видів відповідальності. Гетман А. П. аналізує ефективність податкових санкцій та їх вплив на податкову дисципліну в Україні, акцентуючи увагу на необхідності адаптації українського податкового законодавства до європейських стандартів. Ковальчук В. В. розглядає проблеми правозастосування у сфері податкової відповідальності, звертаючи увагу на неузгодженість норм Податкового кодексу України (ПКУ) та Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Барабаш Ю. Г. вивчає питання конституційно-правових аспектів податкової відповідальності, наголошуючи на необхідності дотримання прав і свобод платників податків у процесі застосування санкцій. Шумило М. Є. аналізує проблему ухилення від сплати податків у контексті адміністративно-правової відповідальності, вказуючи на необхідність удосконалення механізмів податкового контролю. Оніщенко Н. М. досліджує питання адміністративної юстиції у податкових спорах, підкреслюючи важливість ефективного механізму оскарження податкових санкцій. Воронова Л. К. у своїх працях аналізує правову природу податкових санкцій, визначаючи їх місце в системі адміністративної відповідальності. Гетманцев Д. О. як практикуючий юрист і науковець досліджує проблеми фіскальної політики держави, наголошуючи на необхідності комплексного реформування системи податкового адміністрування.

Дослідження зарубіжних науковців та міжнародних організацій містять важливі теоретичні й практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів податкової відповідальності. OECD (Організація економічного співробітництва та розвитку) запропонувала концепцію BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), спрямовану на боротьбу з агресивним податковим плануванням і ухиленням від оподаткування через транснаціональні механізми. Європейська комісія у своїх звітах та рекомендаціях наголошує на необхідності ефективного податкового адміністрування та запровадження дієвих санкцій, що мають стримувальний ефект для платників податків. Джеймс Альм (James Alm) – американський економіст, який досліджує питання податкової відповідальності, податкової поведінки та ефективності санкцій у податковій системі. Річард Берд (Richard M. Bird) – канадський експерт у сфері податкового права, який вивчає проблеми правозастосування податкової відповідальності та ефективності санкцій у різних юрисдикціях. Віктор Танзі (Vito Tanzi) – відомий економіст, який аналізує питання ухилення від сплати податків та їх вплив на макроекономічну стабільність держави. Франсуа Вондер Вейде (François Vaillancourt) – канадський дослідник, який спеціалізується на податковій відповідальності, ефективності податкового адміністрування та міжнародних стандартах у цій сфері. Крістоф Хайніш (Christoph Heineich) – німецький дослідник, який вивчає питання відповідальності за податкові правопорушення в Європейському Союзі та механізми їх правозастосування. Луїс Капетаніо (Luis Capetanio) – іспанський правознавець, який розглядає проблеми податкового комплаєнсу та його вплив на ефективність податкової відповідальності.

Аналіз наукових досліджень засвідчує багатогранність проблеми адміністративно-правової відповідаль-

ності у сфері податків. Українські дослідники акцентують увагу на необхідності вдосконалення податкового законодавства, усунення суперечностей між нормативними актами та підвищення ефективності санкцій. Зарубіжний досвід свідчить про важливість гармонізації національного податкового законодавства з міжнародними стандартами, застосування цифрових технологій у податковому адмініструванні та впровадження механізмів податкового комплаєнсу як альтернативи жорстким санкціям. Отже, подальші наукові дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на комплексне реформування системи податкової відповідальності в Україні, враховуючи найкращі міжнародні практики та сучасні тенденції податкового регулювання.

Метою дослідження є комплексний аналіз теоретичних засад податкової відповідальності в Україні з урахуванням її правової природи, класифікації податкових правопорушень та механізмів притягнення до відповідальності. Особливу увагу приділено виявленню існуючих прогалин і суперечностей у правовому регулюванні податкових санкцій, що ускладнюють ефективне правозастосування та можуть створювати умови для ухилення від податкових зобов'язань або зловживань з боку контролюючих органів. Важливим напрямом дослідження є аналіз європейського досвіду в сфері податкової відповідальності, включаючи механізми податкового адміністрування, санкційної політики, принципи правового регулювання та інституційного забезпечення контролю. Це дозволяє визначити можливості адаптації найкращих міжнародних практик до українського правового середовища. На основі проведеного дослідження розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення механізму адміністративно-правової податкової відповідальності в Україні, що включають зміни до чинного законодавства, підвищення ефективності контролю за податковими правопорушеннями та запровадження нових підходів до стимулювання добровільної сплати податків.

Отримані наукові результати. Аналіз наукових джерел та нормативно-правової бази дозволив уточнити поняття податкової відповідальності, визначивши її як специфічний вид юридичної відповідальності, що має адміністративно-правову природу та застосовується у випадках порушення податкового законодавства. Вона є одним із ключових механізмів забезпечення належного функціонування податкової системи, сприяє стабільності надходжень до державного бюджету та запобігає ухиленню від сплати податків. Податкова відповідальність реалізується через систему податкових санкцій, які можуть включати штрафи, пеню, адміністративні стягнення, а в окремих випадках – кримінальну відповідальність за умисні та систематичні порушення податкового законодавства.

Зазначимо, що податкова відповідальність має низку специфічних ознак, які відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності. По-перше, вона має публічно-правовий характер, оскільки регулюється державою та спрямована на захист інтересів суспільства й бюджету. По-друге, податкова відповідальність є чітко регламентованою законодавством, що передбачає встановлення конкретних норм щодо порушень та санкцій у відповідних нормативно-правових актах, зокрема в Податковому кодексі України (ПКУ), Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП) та Кримінальному кодексі України (ККУ). По-третє, вона має цільову спрямованість, оскільки основною метою її застосування є забезпечення своєчасного та повного виконання податкових зобов'язань платниками податків, а також попередження ухилення від сплати податків та мінімізація бюджетних втрат [4].

Встановлено, що податкова відповідальність є відносно самостійною категорією в системі юридичної відповідальності, яка має комплексний характер. Це пояснюється тим, що вона містить елементи адміністративного,

фінансового та, у деяких випадках, кримінального права. Наприклад, адміністративні санкції застосовуються податковими органами у випадках незначних порушень (несвоєчасна подача податкової декларації, порушення реєстрації платників податків), тоді як серйозні порушення, пов'язані зі свідомим ухиленням від оподаткування у значних розмірах, можуть тягнути за собою кримінальну відповідальність. Проведений аналіз показав, що в Україні існує певна невизначеність у розмежуванні адміністративної та кримінальної податкової відповідальності, що зумовлено відсутністю чітких критеріїв для визначення ступеня суспільної небезпеки податкових правопорушень. Це створює суперечності у правозастосовній практиці, а також ускладнює роботу як податкових органів, так і судових інстанцій при розгляді справ, пов'язаних із податковими порушеннями [13].

Таким чином, податкова відповідальність є важливим інструментом державної податкової політики, який забезпечує контроль за належним виконанням податкових обов'язків, сприяє боротьбі з тіньовою економікою та є одним із ключових елементів економічної безпеки держави. Однак для підвищення ефективності її застосування необхідне вдосконалення нормативно-правової бази, усунення прогалин у законодавстві та запровадження більш чіткої класифікації податкових правопорушень, що дозволить зробити податкову відповідальність більш ефективною та справедливою.

Дослідження класифікації податкових правопорушень дозволило встановити, що в Україні відсутній єдиний підхід до їх систематизації, що створює значні труднощі у правозастосовній практиці. Податкові правопорушення охоплюють широкий спектр дій або бездіяльності, які порушують вимоги податкового законодавства, але на законодавчому рівні їх класифікація є розпорошеною між різними нормативно-правовими актами, такими як Податковий кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення та Кримінальний кодекс України. У результаті аналізу було виділено основні групи податкових правопорушень. Перша група – ухилення від сплати податків, яке може включати приховування доходів, завищення витрат, використання фіктивних підприємств, застосування схем мінімізації податкових зобов'язань через офшори та незаконні операції з ПДВ. Друга група – несвоєчасне подання податкової звітності, що включає порушення термінів подання декларацій, звітів та інших обов'язкових документів, які використовуються для контролю за податковими зобов'язаннями платників. Третя група – порушення правил податкового обліку та реєстрації платників, що передбачає невідповідність ведення бухгалтерського обліку вимогам податкового законодавства, некоректне декларування доходів, використання незареєстрованих фінансових операцій, порушення порядку реєстрації платників податків чи податкових агентів. Водночас наголошено на необхідності розмежування адміністративних і кримінальних податкових правопорушень відповідно до ступеня суспільної небезпеки та розміру завданих збитків, оскільки наявна правозастосовна практика свідчить про певні колізії у визначенні меж між цими видами відповідальності. Відсутність чітких критеріїв оцінки тяжкості податкових правопорушень призводить до неоднозначних рішень судових органів, а також створює ризики невинувато жорсткого переслідування дрібних порушників та, навпаки, уникнення відповідальності великими ухилянтами. Враховуючи досвід європейських країн, доцільно закріпити чіткі пороги значення шкоди державі як основу для розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, що дозволить забезпечити правову визначеність у сфері податкового контролю та підвищити ефективність застосування санкцій [14, с. 5029-5037].

Щодо проведеного аналізу судової практики щодо податкової відповідальності в Україні, то він засвідчив її

неоднозначність та наявність суттєвих проблем, пов'язаних із правозастосуванням. Однією з ключових проблем є суперечності між положеннями Податкового кодексу України (ПКУ) та Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), що створює правову невизначеність та значні труднощі при розгляді справ про податкові правопорушення. Зокрема, норми ПКУ передбачають широкий спектр податкових санкцій, які часто дублюються з адміністративними стягненнями, встановленими КУпАП, що породжує питання щодо подвійного покарання за одне й те саме правопорушення. Крім того, різні підходи до кваліфікації правопорушень у податковому законодавстві та адміністративно-правових нормах призводять до того, що одне і те ж порушення може бути розцінене як адміністративне або кримінальне залежно від суб'єктивної оцінки правоохоронних органів або суду [8; 10; 16].

Окремою проблемою є доведення податкових правопорушень у судах, що пов'язано з відсутністю чітких доказових стандартів та необхідністю експертного підтвердження податкових зловживань. У багатьох випадках суди стикаються з проблемою оцінки доказів, оскільки податкові органи не завжди можуть надати достатню кількість документально підтверджених фактів порушення, а адвокати платників податків активно використовують недоліки податкового законодавства для скасування штрафних санкцій. Відсутність єдиної методики визначення факту умисного ухилення від сплати податків ускладнює роботу судових органів та сприяє зловживанню правом на оскарження санкцій [12; 15].

Дослідження також встановило, що в Україні відсутні чіткі критерії розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за податкові правопорушення, що є однією з основних проблем правозастосування. Виявлено численні випадки, коли податкові органи ініціюють кримінальні провадження навіть за незначні порушення, що призводить до надмірного тиску на платників податків та створює ризики вибіркового правозастосування. Натомість, у деяких випадках значні порушення, які завдали серйозної шкоди державному бюджету, залишаються без належного покарання через недосконалість механізмів податкового контролю. Така ситуація створює передумови для корупційних схем, оскільки можливість трактування податкового правопорушення як адміністративного або кримінального залежить не лише від об'єктивних критеріїв, а й від суб'єктивного тлумачення податкових органів та правоохоронців.

Аналіз ефективності застосування податкових санкцій показав їх низьку результативність, що зумовлено кількома факторами. По-перше, значна частина накладених штрафів не виконується через складність стягнення, особливо якщо правопорушник є юридичною особою, яка вдається до ліквідації чи змінює правову форму для уникнення відповідальності. По-друге, існують механізми ухилення від сплати штрафів, зокрема через оскарження податкових рішень у судах, що затягує процес виконання санкцій або взагалі унеможливує їх застосування. По-третє, процедурні помилки податкових органів часто стають причиною скасування санкцій, що свідчить про недостатню правову підготовку фахівців та необхідність підвищення рівня податкового адміністрування [5; 9, с. 541-544].

Вивчення зарубіжних моделей податкової відповідальності дозволило визначити три ключові підходи, які можуть бути використані для вдосконалення української системи. Досвід Німеччини, наприклад, свідчить про ефективність чіткого розмежування між адміністративними та кримінальними правопорушеннями. Адміністра-

тивні штрафи є жорсткими, але не паралізують діяльність платників податків, а кримінальна відповідальність застосовується виключно за значні ухилення. Французька модель акцентує увагу на широких можливостях податкових органів щодо проведення аудитів та перевірок, що дозволяє своєчасно виявляти податкові правопорушення та запобігати ухиленню від сплати податків. Скандинавський підхід базується на високому рівні довіри до платників податків, системі самодекларування та мінімізації адміністративного тиску. Це поєднується з жорсткими санкціями у випадках навмисного ухилення від оподаткування [6-7; 11].

На основі проведеного аналізу розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення механізму адміністративно-правової відповідальності у сфері податкових правопорушень в Україні. Насамперед, пропонуємо усунути суперечності між Податковим кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, встановивши єдині підходи до визначення податкових правопорушень та відповідальності за них. Важливим аспектом є чітке розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, що потребує розробки конкретних критеріїв для їх застосування залежно від розміру завданих збитків та ступеня суспільної небезпеки діяння. Обґрунтовано необхідне запровадження диференційованої шкали штрафів, яка враховуватиме розмір ухилення та ступінь вини платника податків. Для чого пропонуємо механізм зменшення штрафних санкцій у разі добровільного виправлення податкових порушень, що сприятиме підвищенню рівня податкової дисципліни. Окрему увагу необхідно приділити цифровізації податкового контролю, зокрема розширенню використання автоматизованих систем аналізу податкової звітності та обміну даними між державними органами. Використання технологій Big Data та штучного інтелекту дозволить своєчасно виявляти ризикові операції, підвищити ефективність податкових перевірок і водночас зменшити кількість неправомірних санкцій щодо добросовісних платників податків тощо [1-3].

Висновки. Проведене дослідження адміністративно-правових засад податкової відповідальності дозволило встановити, що в Україні існує низка теоретичних і практичних проблем у сфері правозастосування. Визначено, що податкова відповідальність є специфічним видом юридичної відповідальності, яка реалізується через систему податкових санкцій, однак чинне законодавство містить суперечності щодо розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, що ускладнює ефективне правозастосування. Виявлено низьку результативність існуючих податкових санкцій та складність їх стягнення, що потребує перегляду санкційної політики та вдосконалення механізмів контролю. На основі аналізу зарубіжного досвіду запропоновано шляхи вдосконалення податкової відповідальності в Україні, зокрема гармонізацію законодавства, посилення адміністративних санкцій залежно від рівня суспільної небезпеки правопорушення, а також цифровізацію податкового контролю для своєчасного виявлення порушень. Перспективи подальших наукових досліджень у цій сфері полягають у детальнішому аналізі механізмів розмежування адміністративної та кримінальної податкової відповідальності, розробці ефективних критеріїв диференціації податкових правопорушень, а також оцінці ефективності цифрових технологій у процесі податкового адміністрування. Важливим напрямом є вивчення впливу міжнародних стандартів на формування національного податкового законодавства та можливості його адаптації до європейських вимог.

ЛІТЕРАТУРА

1. European Commission. Digital Transformation in Tax Administration: Opportunities and Challenges. Brussels, 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0137>

2. German Federal Ministry of Finance. Guidelines on Tax Offences and Evidence Collection. Berlin, 2021. URL: <https://wts.com/global/publishing-article/20211208-germany-tp-nl~publishing-article>
3. HM Revenue & Customs (UK). Litigation and Settlement Strategy for Tax Disputes. London, 2022.
4. Буряк І. В. Фінансово-правове регулювання місцевих гарантій : дис.... кан. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2019. 236 с.
5. Дорошенко К. Ухилення від сплати податків: актуальна судова практика у кримінальних справах. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/222542_ukhilennya-ud-splati-podatkv-aktualna-sudova-praktika-u-kriminalnikh-spravakh
6. Коломієць П. В. Правове регулювання податкової безпеки України : дис.... док. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2024. 549 с.
7. Манукян А. А. Відповідальність за порушення норм податкового законодавства: дис.... док. філософії : 081 Право. Харків, 2024. 224 с.
8. Монаєнко А. Принцип стабільності податкового законодавства крізь призму аналізу практики Верховного Суду, ЄСПЛ, суду ЄС. *Юридична Газета online*. URL : [https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/princip-stabilnosti-podatkovogo-zakonodavstva-kriz-prizmu-analizu-praktiki-verhovnogo-sudu-espl-sudu-es.html](https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/princip-stabilnosti-podatkovogo-zakonodavstva-kriz-prizmu-analizu-praktiki-verhovnogo-sudu-espl-sudu-es)
9. Музиченко О. В., Обловицька Н. О., Карандась М. В. Окремі аспекти у кримінальних провадженнях щодо ухилення від сплати податків: судова практика. *Юридичний електронний журнал*. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/131.pdf
10. Огляд судової практики Верховного Суду щодо оподаткування в умовах воєнного стану / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Відпов. за вип.: суддя ВС, секретар судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів, канд. юрид. наук Р. Ф. Ханова; науковий консультант відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду, канд. юрид. наук А. А. Барікова. Київ, 2022. 31 с.
11. Податкове право України : навч. посіб. / за ред. М. П. Кучерявенка. Харків : Право, 2010. 256 с.
12. Податковий конфлікт та податковий спір: судді ВС висвітлили актуальні правові позиції КАС ВС у податкових спорах. *Судова влада України. Верховний суд*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1678953/>
13. Польнікова В. Податок на багатство – політичний інструмент чи економічний бумеранг: досвід Норвегії. Факти, аналітика, коментарі, тенденції. URL : <https://fact-news.com.ua/podatok-na-bagatstvo-politichnij-instrument-chi-ekonomichnij-bumerang-dosvid-norvegii/>
14. Проць І., Петков С., Хмиз М., Козяр Р., Гудима В., Явний О., Чоргій Б. Впровадження цифрових технологій у податкову сферу: зарубіжний досвід та перспективи для України у боротьбі з тіньовою економікою. *Path of Science*. 2023. Vol.9. №10. Р. 5029-5037.
15. Судова практика. Податкові правопорушення: найважливіші висновки судів. Аналіз висновків судів щодо податкових правопорушень від KPMG Law Ukraine. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/197321_podatkov-pravorushennya-nayvazhlivsh-visnovki-sudv
16. Хатнюк Н. С. Система податкових правовідносин: проблеми теорії та практики правового забезпечення: монографія / за заг. ред. д. ю. н., професора, заслуженого юриста України В. І. Литвиненка. Київ : «Видавництво Людмила», 2018. 464 с.